

Усе починається з сім'ї

«Із каменів, на яких ми будуємо своє життя,
сім'я, як нам нагадує сьогоднішня,
є найважливішою».

БАРАК ОБАМА, 2008

[Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

Старт Барака Обама в житті був далеко не традиційним. Коли 4 серпня 1961 року він народився в Голулу, столиці острівного штату Гаваї, ніхто не міг припустити, що в його майбутньому вималюється Білий дім. Однак незважаючи на всю неортодоксальність сім'ї Обама, їй вдалося таки прищепити юнакові принципи та амбіції, завдяки яким він зміг обійняти таку високу державну посаду.

До появи Обама список американських президентів об'єднували певні характерні особливості, найочевиднішими з яких були їх чоловіча стать та біла шкіра. Крім того, здебільшого усі вони походили з успішних родин, які часто могли похвалитись довгою історією. Крім того, що Обама народився чоловіком, його історія почалася зовсім інакше.

Його мати, Енн Данхем, була білою американкою, а його батько (якого також звали Бараком Обамою) був родом із Кенії. У своїй книзі «Dreams From My Father» («Мрії мого батька») Обама-молодший писав: «Те, що мій батько був зовсім не схожим на людей навколо мене, — що він був чорним, як смола, а моя мати біла, як молоко, — ледь закарбувалося в моїй пам'яті». Але якщо він був позбавлений расових упереджень, то більша частина решти насе-

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

лення не була такою прогресивною. Зрештою, це був час, коли міжрасові шлюби все ще вважалися незаконними в деяких штатах.

Його батьки познайомилися лише за рік до його народження, разом навчаючись в Гавайському університеті — Обама-старший отримав престижну стипендію для іноземних студентів. Вони одружилися в лютому 1961 року і згодом назвали свою дитину Бараком — «благословенний» на суахілі — хоча незабаром всі почали називати його Баррі. Через кілька тижнів після його народження мама Обама переїхала з сином до Сіетла, де вона навчалася у Вашингтонському університеті. Обама-старший залишався на Гаваях до 1962 року, поки не закінчив свою вищу економічну освіту. Потім він почав вчитися на магістра в Гарварді, живучи окремо від своєї сім'ї. У 1964 році шлюб Обама остаточно розпався, і наступного року Обама-старший повернувся до Кенії, де він знову одружився. Бараку було десять років, коли батько і син знову побачили один одного.

Тим часом Данхем одружилася вдруге в 1965 році, закохавшись в іншого студента — індонезійця Лоло Суторо. Наступного року він повернувся в Індонезію, а в 1967 році до нього приєдналися його дружина і пасинок. Наступні чотири роки Обама провів, навчаючись у Джакарті (включаючи період домашнього навчання зі своєю матір'ю). У цей час він тримав як домашнього улюбленця мавпочку, а також почав вільно розмовляти індонезійською. Саме в цей час він уперше озвучив свою амбіційну мрію стати одного дня американським президентом. А після того як на нього напали місцеві хулігани, він почав займатися боксом (під наглядом Суторо). Його зусилля в цій «солод-

кій науці», без сумніву, забезпечили йому деякі корисні навички для його подальших стосунків із Конгресом.

РЕАЛІЇ ЖИТТЯ

У США саме набирала силу рух за громадянські права. Закон про громадянські права 1964 року заборонив багато форм дискримінації, зокрема дискримінацію за ознакою раси чи кольором шкіри, а Закон про право голосу від наступного року мав покласти кінець забороні афроамериканцям голосувати на державному та місцевому рівнях. Мати Барака заохочувала його зацікавленість у швидкому розвитку соціального клімату в США, одночасно спонукаючи його покращувати володіння англійською мовою, і поступово розуміння юнака того, як воно — бути чорним в Америці — зростало.

Данхем захотілося, щоб її син продовжував свою освіту в США, і тому вона відправила Барака до відомої гавайської приватної школи Пунахоу, коли йому було десять років. Його мати і зведена сестра на ім'я Мая, яка народилася в 1970 році, залишилися в Індонезії, а Барак жив зі своєю бабусею та дідусем по материнській лінії, яких він знав як як Тут і Гремс. Однак зовсім скоро на нього чекали ще більші потрясіння. Другий шлюб його матері не прищався, і в 1972 році вони з Маєю повернулися на Гаваї. Барак жив з ними, поки їхня мати продовжувала навчання з антропології. Але в 1975 році Данхем повернулася до Індонезії,

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

щоб провести польові роботи для своєї кандидатської роботи, взявши з собою Маю. Барак, однак, не схотів їхати, тому він переїхав назад до Тут і Гремпис і залишався з ними, поки не закінчив Пунахоу в 1979 році.

Молодість Обама була відзначена багаторазовими трансформаціями. Його прагнення сформувати почуття самобутності посилювала постійна відсутність батьківської фігури. Він гостро відчував брак стосунків зі своїм біологічним батьком, якого він хотів би мати як орієнтир та зразок для наслідування. Він розмірковує в книзі «Мрії мого батька»: «Існувала лише одна проблема: у мене не було батька. Він покинув рай, і щоб там не казали мені моя мама, бабуся і дідусь, це не відміняло цього єдиного і неспростовного факту». Але там, де інші могли взагалі з'їхати з котушок, Обамі вдалося зберегти дивовижне почуття рівноваги, хоч і не без дивних спалахів неприпустимої поведінки, які детально описані в наступних розділах.

Ключем до його успіху перед лицем викликів, які інших могли б знищити, були його дивовижні стосунки з матір'ю, які він підтримував, навіть коли вони жили за тисячі кілометрів одне від одного. Вчителька за освітою, вона сама прагнула забезпечити йому найкращу освіту і прищепила йому багато ліберальних гуманітарних принципів, якими він керувався у своїй пізнішій політичній філософії, включаючи відкритість до людей усіх верств і готовність охоче прийняти різні культури. Як він розповідає у своїй книзі, вона була «...найдобрішою, найщедрішою душею, яку я коли-небудь знав, і... найкращим у мені я зобов'язаний їй».

Крім того, життєво важливою підтримкою в певні буремні часи були його улюблені дідусь і бабуся, які давали йому дім і затишок — а також поради та вказівки, — коли

він цього потребував. Він визнав свій борг перед ними у промові, з якою виступив у Г'юстоні в лютому 2018 року: «Ви знаєте, я народився у матері-підлітка. Мій батько пішов, коли мені було два роки. Тому мене виховувала одна мама і бабуся з дідусем. А грошей у них не було, і не було слави. Те, що вони могли мені дати, — це любов, а ще вони дали мені освіту, і вони дали мені надію». Саме любов і почуття надії стали тим джерелом, з якого згодом з'являться всі його чудові досягнення.

Можна багато що побачити як сторонній спостерігач

«У підлітковому віці я мав роздвоєну особистість».

БАРАК ОБАМА, ІНТЕРВ'Ю В ЖУРНАЛІ
O, THE OPRAH MAGAZINE, 2004

[>>>](http://kniga.biz.ua) Купить книгу на сайте [>>>](http://kniga.biz.ua)

Одним із результатів нетрадиційного виховання Обама було те, що його часто виставляли білою вороною — позиція, яка справила фундаментальний вплив на формування світогляду. Оскільки його сприйняття розвивалося у світі, поділеному на групи за ознакою «вони» і «ми», це сприяло його вірі в те, що істинна сила і зміна можливі, коли люди об'єднуються. Але регулярно опиняючись на узбіччі і за крок від епіцентру подій, він також опанував вміння аналізувати з відстані — навик, який він приніс із собою в своє політичне життя. Змушений розглядати багато аспектів свого суспільства з позиції білої ворони, він увів у своє політичне життя здатність дивитися на проблеми здалеку і з ясним аналітичним розумом. Протягом багатьох років критики звинувачували Обаму у віддаленості та відстороненості, але це, ймовірно, є відображенням його дитинства, в якому його так часто відсторонювали від основних процесів, що відбувалися в суспільстві.

Факт змішаного расового походження Обама забезпечив йому статус білої ворони з миті народження. Він народився в той момент, коли США переглядали свої расові кордони, часто у вибуховій та насильницькій атмосфері, тож той факт, що батько був чорним, а мати білою, виділяв його серед усіх інших. Його мати могла претенду-

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

вати на англійське, шотландське, ірландське, валлійське, німецьке та швейцарське коріння, тоді як походження батька, звичайно, було африканським. Їхні сімейні збори, пригадував Обама у своєму виступі в Шанхаї в 2009 році, виглядали «як Організація Об'єднаних Націй». В цілому світ ставився до Обами з його темною шкірою і нетиповим ім'ям як до чорної дитини, звертаючи мало уваги на той факт, що на його виховання більший вплив мали білі родичі. Примирення внутрішньої реальності з тим, яким бачив його зовнішній світ, стало процесом, який займе багато років.

Його статус білої ворони ще більше посилювала гендерна нерівність у домашньому житті. Залишаючись без батьківської фігури, по суті, протягом більшої частини свого життя (якщо не рахувати постійної присутності діда), Обама виховувався в переважно жіночому середовищі. Про своє недвозначне ставлення до боргу перед жінками у його житті він писав у своїй книзі 2006 року «Зухвалість надії»:

«На той час саме жінки надавали стійкості моему життю – моя бабуся, наполеглива практичність якої тримала сім'ю на плаву, і моя мати, любов і ясність духу якої підтримували збалансованість світу – мого та моєї сестри. Завдяки їм я ніколи не відчував нестачі чогось важливого. Від них я всотав цінності, якими керуюсь до цього дня».

Та незважаючи на те що вони допомогли йому стати тією людиною, якою він став, біль через відсутність батька досі відчутний. Обама-старший, за словами його сина,

так чи інакше, залишився для нього «радше міфом, аніж людиною». Безсумнівно, шлях Обама до змузніння був більш вибоїстим через те, що йому не вистачало традиційних зразків для наслідування – дорослих чоловіків.

Цикл змін місця проживання – з Гаваїв до Сіетла, потім до незнайомих околиць Джакарти, назад на Гаваї до дому дідуса з бабусею, тоді життя з матір'ю та сестрою і ще один переїзд до Тут і Гремпис, коли мати й сестра повернулися в Індонезію – посилили в Обама відчуття, що він був стороннім спостерігачем. Певного відчуття безладу було не уникнути навіть після того, як Обама вдосконалив свої навички побудови стосунків і талант побудови життя, де б він не опинився. Гаваї принаймні пропонували сприятливі умови для білої ворони. Обама висловив думку про те, що цей штат пропонував можливість випробувати різноманітні культури в умовах взаємної поваги, котрі, як зауважив він, «стали невід'ємною частиною мого світогляду, і основою цінностей, які я вважаю найдорожчими...», пишучи в 1999 році для «Вісника Пунахоу».

Однак життя не було легким для Обама, підлітка змішаного расового походження, який жив з бабусею та дідусем, коли почав навчання у престижній школі Пунахоу. Один із двох чорних дітей у цій школі та з ім'ям, яке неминуче виділяло його серед інших, він знову опинився осторонь від більшості. Попри те що в кінцевому підсумку він зміг посісти гідне місце в цій школі, йому довелося виборювати можливість вписатися в суспільство. Даючи інтерв'ю для журналу *O, The Oprah Magazine* у 2004 році, він сказав:

«Підлітком я мав роздвоєну особистість – одну для дому, а другу для зовнішнього світу. Лише після того

як я потрапив до коледжу, я почав розуміти, що це в корені нечесно. Я знав, що має існувати інший спосіб зрозуміти себе як чорношкірого чоловіка, не відкидаючи при цьому ту любов і цінності, які дали мені мати та її батьки. Я повинен був примиритися з тим, що я можу пишатися своїм афроамериканським походженням і не відчувати при цьому його обмежень».

Обама двічі вигравав на президентських виборах завдяки народному волевиявленню в обох випадках. Взагалі можна стверджувати, що народжений білою вороною знайшов вірний спосіб стати своїм. Проте його опоненти неодноразово піднімали тему про його нетрадиційне походження, щоб використати цей факт проти нього. Досить лише поглянути на той фарс, який влаштували, поставивши під сумнів його спроможність довести, що він народився в Америці (див. с. 209) — необхідна умова для будь-якого кандидата в президенти. Або пригадаємо його слова під час виступу в день попередніх виборів у Нью-Гемпширі в січні 2008 року: «На різних етапах цієї кампанії деякі коментатори вважали мене «занадто чорним» або «недостатньо чорним». Його так часто виключали з тієї чи тієї соціальної групи, що він блискуче навчився жити на кілька світів. Завдяки такому своєму досвіду він відчував велике співчуття до становища інших білих ворон. Тож не дивно, що під час свого виступу в листопаді 2014 року він запропонував побудувати Америку на плечах аутсайдерів:

«Чомусь ми розташували Статую Свободи не спиною до світу, а побудували її з факелом, який світить усім.

Не важливо, хто ми є – ірландці, італійці чи німці, що перетнули Атлантику, або японці чи китайці, які перетнули Тихий океан. Не важливо, перетнули ми Ріо-Гранде чи прилетіли сюди з усіх куточків світу, – ми покоління іммігрантів, які зробили цю країну такою, якою вона є. Ось що робить нас особливими».

Твоя самоідентифікація у твоїх руках

«Моя самоідентифікація могла б початися з факту
моєї раси, але вона цим не закінчувалась.

Принаймні я хотів би в це вірити».

БАРАК ОБАМА, «МРІЇ МОГО БАТЬКА»

[Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

У своїй книзі 2006 року «The Audacity of Hope» («Зухвалість надії») Обама пояснив, що він не може не розглядати свій американський досвід через призму людини змішаного походження: «...завжди пам'ятаю про те, як покоління людей, котрі виглядали, як я, зазнавали утисків та стигматизувались, і про ті очевидні та не дуже очевидні способи, якими раса і клас продовжують формувати наше життя». Отже, він описує себе як «в'язня власної біографії». У певному сенсі це доволі цікавий опис. Адже Барак Обама, мабуть, більше, ніж будь-хто з його покоління, має повне право казати, що він вирвався з обмежень своєї біографії. Хоча факти цієї біографії – обставини його дитинства і спадщина його змішаного расового походження – суттєво вплинули на його життя, використовуючи свої таланти, амбіції та волю, він домігся того, що з його «біографією» здавалося неможливим. Усього через сорок п'ять років після того, як Мартін Лютер Кінг говорив про свою мрію про націю, в якій його дітей будуть оцінювати не за кольором їхньої шкіри, а за їхніми особистими якостями, Обама прийшов до рішення стати американським президентом. Замість бути в'язнем своєї біографії, він продовжував доводити, що він може бути її творцем.

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

Приймаючи своє походження, відмовляючись виправдовувати нав'язані іншими очікування і налагоджуючи контакти, незважаючи на поділ за расовою ознакою, що залишається особливістю американського життя, він узяв свою долю в свої руки самим видовищним чином. Однак те, що він так зробить, жодним чином не було безсумнівним фактом у роки його юності. Зрілий Обама є продуктом кризи ідентичності юних років, з якої він вийшов мудрішим і краще підготованим до боротьби зі світом.

У підлітковому віці Обама зміг скористатися своїми видатними академічними здібностями, щоб з легкістю закінчити школу. В розмові з колишнім професійним гравцем у бейсбол, а тепер власником бейсбольного клубу Miami Marlins Дерекком Джетером під час інтерв'ю для *Tribune Players* в 2016 році Обама розповів, що він сказав би п'ятнадцятирічному собі: «Засядь за книги і припини бити байдики». Він зізнався, що був не надто відповідальним юнаком, який часто послуговувався поєднанням дотепності та свого шарму, і не дуже уважним до свого шкільного навчання. Він також зізнався, що в цей період заради розваги вживав наркотики разом із групою друзів, які називали себе бандою курців плану. Коли мав гроші, то експериментував також з кокаїном. Пізніше, у «Мріях мого батька», він розкрив причину цього: «...щоб вибити в себе з голови питання про те, ким я є, щоб вирівняти рельєф свого серця і розмити межі своїх спогадів».

Обама намагався примирити впливи різних культур, які тягнули його в різні боки. Вирощений переважно білою матір'ю та білими дідусем і бабусею (і не забуваймо про тривалий період впливу його азійського вітчима), Обама, попри те, відчував невблаганне тяжіння до своїх

африканських коренів. Але єдина людина, яка могла б утаємничити його в деякі деталі цієї частини його спадщини, кидалась у очі своєю відсутню. Їх остання зустріч відбулась, коли Бараку було десять; Обама-старший тоді на місяць приїхав на Гаваї.

Спочатку стосунки між цими двома, які не бачилися до цієї миті цілих вісім років, були напруженими. Сина обурювали спроби батька нав'язати свою патріархальну владу. До того ж ця худорлява фігура в окулярах, яка ходила з тростиною через травми, отримані в автокатастрофі, не мала нічого спільного з вигаданим хлопцем героїчним ідеалом. Але з плином часу їх зв'язок міцнішав, особливо після того, як Обама-старший виступив у Пунахоу з розповіддю про життя в Африці. Спочатку син боявся цієї події, вважаючи, що через це його однокласники ще більше сприйматимуть його як «не одного з них». Але виступ виявився дуже успішним. Усупереч очікуванням, однокласники сказали Обамі, що його батько «крутий», і сам Обама побачив його по-новому. Протягом кількох тижнів, проведених удвох, вони читали разом, і Обама-старший, незважаючи на свою недієздатність, навчив сина деяким африканським танцювальним рухам.

Коли Обама-старший повернувся до Кенії після цього короткого візиту, ніхто не знав, що це була їхня остання зустріч. Вплив батька на сина, здавалося, лише зміцнювався, тоді як відстань між ними і час, що пройшов з моменту їхньої останньої зустрічі, збільшувались. Прагнення зрозуміти, як він формувався з його досвідом білого американського домашнього життя та з життєвим досвідом його батька, вихованого в маленькому кенійському селі, їло Обаму поїдом. «Я вклав усі якості, які шукав у собі, в образ

мого батька, — писав він у книзі «Мрії мого батька», — чорного чоловіка, сина Африки». Він підбиває підсумок, що бути чорним означає «отримати велику спадщину, особливу долю, величезні тягарі, витримати які могли тільки ми, бо були досить сильними». В ньому палало бажання зібрати докупи розрізнені фрагменти свого світу.

Водночас Обама дедалі більше усвідомлював, що означає колір його шкіри, за ставленням до нього в суспільному житті. У 2013 році вбивство беззбройного чорношкірого підлітка Трейвона Мартіна місцевим добровольцем сусідського дозору викликало хвилювання по всій країні. Коментарі Обама після цієї події є доволі показовими з погляду його власного досвіду з упередженим ставленням:

«У цій країні мало яких афроамериканських чоловіків не переслідували, коли вони просто робили покупки в універмазі. Я також маю такий досвід. Дуже мало афроамериканських чоловіків не потрапляли в ситуацію, коли вони йшли вулицею і чули, як замикаються замки на дверцятах автомобілів. Це траплялось і зі мною — принаймні до того, як я став сенатором. Дуже мало афроамериканців не знають, як це — їхати в ліфті з жінкою, яка не стискає нервово гаманець і не затримує дихання, доки не отримає можливість вискочити геть. Це трапляється часто».

Ще у 2009 році Обама обговорював потенційно руйнівний вплив випадкових упереджень на психіку чорношкірих людей на з'їзді, присвяченому сторіччю Національної асоціації сприяння прогресу кольорового насе-

лення (NAACP). «Одним з найбільш тривалих і деструктивних наслідків дискримінації, — сказав він, — є те, що ми інтерналізували почуття обмеження; те, що так багато людей в нашій громаді мають такі малі очікування від світу та від самих себе». Але Обама знайшов внутрішні ресурси, щоб протистояти цій тенденції. Перш за все Бог обдарував його блискучими академічними здібностями, хоча він і не завжди був настільки відданий навчанню, як би йому хотілось. На Національній конвенції демократичної партії у 2012 році він сказав: «Освіта для мене була воротами до можливостей». Крім того, він мав вроджену амбіційність. Деякий час він розглядав кар'єру архітектора, хоча кінець кінцем переважили закон і політика. Зрештою, він зробив більш ніж достатньо, щоб закінчити школу, скласти іспити і здобути місце в престижному Західному коледжі в Лос-Анджелесі в 1979 році. Там він відмовився від використання імені Баррі, яким називали його мати та дідусь з бабусею, на користь даного йому при народженні імені Барак. Це була ще одна спроба відновити свою самобутність на своїх умовах.

На той час, коли через два роки він перевівся у Нью-Йорк в Колумбійський університет, він уже був у значно більшій гармонії зі своєю самобутністю і прийнятий більшим почуттям зрілості та визначеності напрямку. Частково це було пов'язано з тим, що він зрозумів, що не хоче справджувати очікування, нав'язані йому на підставі кольору його шкіри. Навіть коли представники деяких шарів суспільства намагалися накласти на нього обмеження, він був рішуче налаштований вирватися з негативу очікувань і самоідентифікуватись. Це був етос, який він прагнув передати новому поколінню в своїй промові перед

студентами Говардського університету в 2016 році: «І тому, що ви чорні люди, які роблять те, що ви робите, це стає справою чорних. Почуйтеся впевнено».

НААСР

Національна асоціація сприяння прогресу кольорового населення (НААСР) є міжрасовою організацією, яка протистоїть расизму в усіх його формах.

Заснована в 1909 році після кривавих расових заворушень у Спрінгфілді, штат Іллінойс, вона роками займалася важливою правовою діяльністю, зокрема справою Браун проти відділу народної освіти міста

Топіка, що привело до вирішальної постанови Верховного суду 1954 року про те, що сегрегація у громадських школах є неконституційною.

У 1963 році одного з провідних активістів цієї організації Медгара Еверса було вбито білими расистами в Міссісіпі. НААСР стояла в авангарді руху за громадянські права протягом 1960-х років і продовжує справляти значний вплив на американське життя. Якби не зусилля цієї організації упродовж багатьох десятиліть, важко уявити, як Обама зміг би досягти успіху у власному прагненні потрапити у Білий дім.